

Hönsäters tegelbruk och kalkbränning.

Hönsäters tegelbruk

I nuvarande Sjösaeters egenahemsområde låg nere vid sjön i mitten av 1800-talet och några decennier framöver Hönsäters Tegelbruk. Där tillverkades såväl små som stora dräneringsrör men även mursten. Som exempel kan nämnas, att man 1862 tillverkade 257 830 tegelrör, 2 000 takpannor samt 3 290 släta och 4 000 räfflade murstenar. Så gott som allt levererades till gårdarna i närheten.

I Hällekis finns tvenne byggnader uppförda av mursten från det gamla tegelbruket. Det är de båda vid dammen 1875 uppförda flerfamiljshusen, de s.k. "Byggena". En senare tillverkning är det kring sekelskiftet vid cementfabriken av skifferaska framställda s.k. pallteglet. Detta har använts bl.a. till byggnader vid den äldsta bruksgatan "Falkängen" samt Hällekis stationsbyggnad och de äldsta byggnaderna i Stakelev.

Sjörås såg och strax öster om Sjösaeters egenahemsområde vid Sjöråsbron låg Sjörås sågverk och Sjörås kvarn. Båda anläggningarna har varit föremål för många om – och tillbyggnader. För kvarnens del är den första kända ombyggnaden från omkring 1615. Den orsakades av en svår översvämning 1612, då de våldsamma vattenmassorna i Sjörås-ån slet loss dammfästena och hela kvarnen seglade ut i Vänern. Kvarnens anor går tillbaka till 1300-talet. Den 14 juli 1415 bytte dåvarande ägaren av Hönsäter, Ficke Grupendal, till sig Sjörås kvarn av biskop Brynolf i Skara. Nu är rörelsen vid såväl kvarn och såg nedlagd. Kvarnen stannades för gott i början av 1930-talet och sågen under 1950-talet.

Kalkbränning vid Hönsäter

Kalkbränningen på Kinnekulle har mycket gamla anor. Varje gård hade kalkbränning som binäring. Man brände i gropar i marken, innan stordrift kom igång på 1600- och 1700-talen, då man byggde större ugnar av kalksten. År 1586 påminde slottsherrn till Läckö sin fogde att inte glömma hämta kalk till våren från Hellekis.

Vid Hönsäter var kalkbränningen förr av ganska stor omfattning. För år 1896 uppges arbetsstyrkan till 52 arbetare och 1 förman. Man tände det året 23 ugnar, som lämnade vardera 1 000 – 1200 hl bränd kalk. Kalkbränningen har numera så gott som upphört på Kinnekulle. Hönsäters kalkrörelse lades ner i början av 1930-talet. På andra håll fortsatte man kalkbränningen t.ex. vid Gum och Blomberg till fram på 1950-talet